

A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐI HATÁSKÖR BŐVÜLÉSE ÉS ENNEK HATÁSA A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐK JOGÁLLÁSÁRA

A vezető tisztségviselők jogállása egy olyan drótkötélhez hasonlítható, amelyet számos szálból sodortak össze. A sodrott kötéll erőssége az egyes szálak erejétől függ. Ha nagyobb szilárdságú, keresztmetszetű szálakat sodornak össze, akkor a drótkötél is erősebbé válik.

A vezető tisztségviselők jogállásának drótkötélét az alábbi szálak alkotják:

- a vezető tisztségviselővé válás feltételei¹,
- a széles értelemben vett összeférhetetlenségi szabályok²,
- arra vonatkozó normák, hogy milyen jogviszony³ keretében láthatja el tevékenységét,
- az, hogy minek, kinek az érdekét kell szem előtt tartania tevékenysége során⁴,
- a felelősségi szabályok⁵,
- az ellátandó feladatok, illetve a vezető tisztségviselő által meghozható döntések köre,
- a társaság legfőbb szervéhez fűződő viszony, és
- a felügyelő bizottsághoz, a könyvvizsgálóhoz és az audit bizottsághoz fűződő viszony.

A Társasági törvényben rögzített normákon túl a Csődtörvény, a Büntető törvénykönyv és a Versenytörvény is lényeges előírásokkal gyarapítja a vezető tisztségviselők jogállását.

Jelen tanulmány alapvetően a vezető tisztségviselők feladatait és az általuk meghozható döntések körét tekinti át, jelzi ezek bővülését, utal arra, hogy a vezető tisztségviselők jogállásának többi összetevőjét illetően is elmozdulás figyelhető meg, mely változások kihatnak a vezető tisztségviselők és a társaság

más szervei közötti kapcsolatra. A szerző igyekszik ráirányítani a figyelmet a változások tendencia jellegére, és a tendencia töretlenségének esetleges jövőbeli veszélyeire.

1. MILYEN TÍPUSÚ FELADATOKAT KELL ELLÁTNIA A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐKNEK?

1.1. A gazdasági társaságok törvényes képvisellete

- a) A vezető tisztségviselő a gazdasági társaság törvényes képviselője⁶
- b) A gazdasági társaság vezető tisztségviselői cégjegyzési joggal⁷ rendelkeznek. A cégjegyzés a társaság írásbeli képviselétét jelenti. A cégjegyzés módja lehet önálló vagy együttes⁸.

1.2. Ügyvezetés

A Társasági törvény számos feladat kapcsán nevesíti, hogy azt a vezető tisztségviselőnek kell ellátnia. A – később bemutatásra kerülő – hatásköri szabályokból következően akkor is van a vezető tisztségviselőnek teendője, ha a jogszabály a társaság feladataként nevesít bizonyos kötelezettségeket, vagy nem szól arról, hogy a megjelölt feladat végrehajtása kinek a kötelezettsége. A könnyebb áttekinthetőség kedvéért, és a későbbi következtetéseket megalapozandó, igyekszünk azonos logikai sorrend szerint áttekinteni a valamennyi társaságban érvényesülő teendőket, majd a kft-nél és az rt. esetén jelentkező többletfeladatokat.

1.2.1. Közös szabályok

A valamennyi társasági típusban a vezető tisztségviselőket megillető hatáskörök az alábbi főbb csoportokba sorolhatók:

- a) Gondoskodás arról, hogy a Cégbírósághoz eljusson minden olyan irat⁹, amelynek megküldését jogszabály előírja.
- b) A Cégléletről közlemény közzétételének kezdeményezése a jogszabályban előírt esetekben (pl. Gt. 75. § (2) bek.).
- c) A társaság vagyonához kapcsolódó teendők
  - A társaság azon tagjának, részvényesének a teljesítésre történő felhívása, aki a társasági szerződésben vállalt vagyoni hozzájárulását az ott meghatározott időpontig nem szolgáltatja (Gt. 14. § (1) bek.).
  - Annak a személynek az írásbeli értesítése, akinek a tagsági jogviszo-

nya a társasági szerződésben vállalt vagyoni hozzájárulásának a felhívásban megjelölt harmincnapos határidő eredménytelen eltelte miatt megszűnt (Gt. 14. § (2) bek.).

d) Tájékoztatás elismert vállalatcsoporthoz kötődően

- A társaságnál működő érdekképviselői szervek tájékoztatása elismert vállalatcsoport előkészítésében való részvételről (Gt. 57. § (3) bek.);
- A legfőbb szervnek időközönkénti beszámolás az uralmi szerződésben foglaltak teljesítéséről (Gt. 61. § (3) bek.).

e) Kezdeményezési, indítványtételi jog elismert vállalatcsoporthoz kötődően

- Az ellenőrzött társaság vezető tisztségviselői kezdeményezhetik az uralkodó tag legfőbb szerveinek összehívását (Gt. 62. § (2) bek.);
- Az uralmi szerződésben foglaltak megsértése esetén indítványozhatják, hogy a cégbíróság tegye meg a törvényben felsorolt intézkedések valamelyikét (Gt. 62. § (4) bek.).

f) A társaság átalakulásával kapcsolatos feladatok

- Az átalakuló társaság vagyonmérleg-tervezetének és vagyonleltár-tervezetének elkészítése (Gt. 71. § (3) bek., Gt. 78. § (3) bek., Gt. 83. § (3) bek.);
- A jogutód társaság (nyitó) vagyonmérleg-tervezetének, vagyonleltár-tervezetének, társasági szerződés-tervezetének elkészítése, továbbá a jogutód társaságban tagként részt venni nem kívánó személyekkel való elszámolás módjáról szóló tervezet elkészítése (Gt. 71. § (4) bek. (Gt. 79. § (4) bek., Gt. 84. § (1) bek.);
- Átalakulási terv készítése (Gt. 72. § (1) és (6) bek.);
- A jogutód társaság tagjait, továbbá a jogutód társaságban tagként részt venni nem kívánó személyeket megillető vagyonhányadok és utóbbi kiadási módjának meghatározása (Gt. 71. § (4) bek.);
- Előzetes egyeztetés a tervezett egyesülésről az érintett többi társaság vezető tisztségviselőivel (Gt. 78. § (2) bek.);
- Felvilágosítás megadása az egyesüléssel érintett társaságok tagjai (részvényesei) számára (Gt. 78. § (6) bek.);
- Az egyesülési ill. szétválási szerződés tervezetének elkészítése (Gt. 79. § (1) bek., Gt. 83. § (5) bek.);
- Az egyesülési szerződés aláírása (Gt. 79. § (3) bek.);

- A társaságnál működő érdekképviselői szervek tájékoztatása az egyesülésről (Gt. 79. § (4) bek.), illetve a szétválásról (Gt. 84. § (2) bek.);
- Céglözlönyben közzététel (Gt. 79. § (5) bek., Gt. 84. § (4) bek.);
- Végleges vagyonmérleg készítése (Gt. 87. § (2) bek.).

1.2.2. A kft. ügyvezetőjének további ügyvezetési feladatai

a) Céglözlönyben hirdetmény megjelentetése

- Az üzletrész nyilvános árverésre bocsátásáról (Gt. 139. § (2) bek.);
- A törzstőke leszállításának elhatározásáról (Gt. 162. § (1) bek.).

b) A társasági vagyon védelme

- Írásbeli nyilatkozat tétele a Cégbíróság számára arról, hogy a társaság-alapítás tőkekövetelményei teljesültek (Gt. 117. § (1) (2) bek.);
- Pótbefizetés késedelmes teljesítése, nem teljesítése esetén a társasági vagyon védelme érdekében szükséges intézkedések megtétele (Gt. 120. § (3) bek.);
- Írásbeli nyilatkozat arról, hogy a kifizetés nem veszélyezteti a társaság fizetőképességét (Gt. 131. § (3) bek.).

c) A taggyűlés és nem közvetlen személyes jelenlétű taggyűlés összehívása

- Ha a társaság saját tőkéje veszteség folytán a törzstőke felére csökkent, vagy a társaságot fizetéseképtelenség fenyegeti, vagy fizetéseit megszüntette, illetve, ha vagyona a tartozásait nem fedezi (Gt. 143. § (2) bek.);
- A felügyelőbizottsági jóváhagyásra szoruló döntés érdekében,¹⁰ továbbá
- Ha a társaság ügyvezetőinek száma a társasági szerződésben meghatározott létszám alá csökkent (Gt. 151. § (1) bek.);
- Ha társasági szerződés előírta, akkor a tagok meghatározott hányada kérésére, vagy bármely tag kérésére (Gt. 147. § (2) bek.).

d) A taggyűléssel kapcsolatos egyéb teendők

- Elektronikus hírközlő eszköz közvetítésével tartott taggyűlésen elhangzottak és hozott határozatok hiteles és ellenőrizhető rögzítése (Gt. 145. § (2) bek.);
- Jegyzőkönyv készítése, aláírása (Gt. 145. § (3) bek., 146. § (1) (2) bek.);
- Jegyzőkönyv hitelesítése (Gt. 145. § (3) bek.);
- Jegyzőkönyvből kérésre másolat adása a tag részére (Gt. 146. § (4) bek.);

- Taggyűlés tartása nélküli határozathozattal kapcsolatos teendők (Gt. 148. § (1) (3) bek.).
- e) A tagjegyzék vezetése, cégbírósnak benyújtása¹¹ (Gt. 150. § (1) bek.).
- f) A határozatok könyvének vezetése¹² (Gt. 146. § (3) bek.).
- g) A törzstőke leszállítása során teljesítendő feladatok
  - Biztosíték nyújtása a hitelezők számára (Gt. 163. § (1) bek.);
  - A törzstőke leszállítása során betartandó hitelezővédelmi szabályok betartásának igazolása (Gt. 164. § (1) bek.);
  - A törzstőke leszállítás megghiúsulásának bejelentése a cégbíróshoz (Gt. 164. § (3) bek.).

1.2.3. Az rt. vezető tisztségviselőinek¹³ további ügyvezetési feladatai

- a) A Cégbíróság tájékoztatása¹⁴.
- b) A Céglapban való közzététele az apportról szóló könyvvizsgálói jelentésnek (Gt. 209. § (3) bek.).
- c) A közgyűléssel, konferencia-közgyűléssel, közgyűlés nélküli határozathozattal kapcsolatos technikai teendők ellátása
  - A közgyűlés összehívása olyan esetekben, amikor azt a törvény kötelezően előírja¹⁵, illetőleg kötelező eseteken kívül is, önként¹⁶;
  - A közgyűlés összehívásáról szóló hirdetmény közzététele után, de a közgyűlés időpontja előtt legalább 15 nappal további információk¹⁷ közzététele is kötelező;
  - A konferencia-közgyűlésen elhangzottak és a hozott határozatok hiteles módon, az utólagos is ellenőrizhetőséget is biztosítóan való rögzítése. Ha a közgyűlésen elhangzottakról felvétel készült, azonban a közgyűlésen hozott határozatot be kell nyújtani a cégbíróshoz, a felvétel alapján jegyzőkönyv készítése és hitelesítése (Gt. 241. § (2) bek.);
  - Amennyiben a legfőbb szerv konferencia-közgyűlésként ülésezik, akkor az igazgatóság a konferencia-közgyűlés időtartamára szavazásra meghatalmazott személyt¹⁸ jelöl ki, aki a konferencia-közgyűlés idején valamennyi részvényes számára elérhető;
  - Az alapszabály előírhatja, hogy a részvényesek a közgyűlés hatáskörébe tartozó kérdésekben közgyűlés tartása nélkül is határozhatnak. Ebben az esetben a határozatok tervezetét a részvényeseknek az igazgatóság írásban köteles megküldeni. A részvényesek e határidő eltelte

- előtt küldhetik meg írásban szavazatukat. A szavazásra megszabott határidő utolsó napját követő három napon belül, vagy ha valamennyi részvényes szavazata ezt megelőzően érkezik meg, akkor e naptól számított három napon belül a részvénytársaság igazgatósága megállapítja a szavazás eredményét és azt további három napon belül írásban közli a részvényesekkel (Gt. 242. § (2) bek.);
- A nyilvánosan működő részvénytársaság közgyűlésén hozott határozatoknak a tőkepiaci törvényben meghatározott módon és időben történő nyilvánosságra hozatala;
  - Kérdésnek a közgyűlés napirendjére tűzése a kisebbség kérésére (Gt. 217. §).
- d) Felvilágosítás megadása a részvényesnek
- a közgyűlés napirendjére tűzött ügyre vonatkozóan a napirendi pont tárgyalásakor (Gt. 215. § (1) bek.);
  - a Gt-ben meghatározott adatokról (Gt. 215. § (2) bek.).
  - Az igazgatóság tagjai a részvénytársaság közgyűlésén tanácskozási joggal vehetnek részt (Gt. 243. § (4) bek.).
- e) Az rt. alaptőkéjével kapcsolatos teendők, például:
- a részvényes felszólítása a részvény névértékének vagy kibocsátási értékének befizetésére (Gt. 218. § (2) bek.);
  - írásbeli nyilatkozat, hogy a kifizetés nem veszélyezteti a társaság fizetőképességét (Gt. 219. § (2) bek.).
- f) A részvénytársaság számviteli törvény szerinti beszámolójának, és az adózott eredmény felhasználására vonatkozó javaslatnak az előterjesztése (Gt. 244. § (1) bek.).
- g) Az alaptőke felemeléséhez kapcsolódó feladatok
- Nyomdai úton előállított részvény esetén
- az alaptőke-emelés bejegyzésétől számított 60 napon belül a részvényesek tájékoztatása a felülbélyegzendő vagy kicserélendő részvények átvételének helyéről, idejéről, és az új, kicserélt és felülbélyegzett részvények átadásának helyéről, kezdő és záró időpontjáról (Gt. 260. § (1) bek.);
  - A részvények érvénytelenné nyilvánítása, ha a részvényes nem juttatja el a megszabott határidő végéig régi - alacsony névértékű - részvénye-

it a társasághoz felülbélyegzés vagy kicserélés végett (Gt. 260. § (2) bek.);

- Az érvénytelenítésről szóló határozatnak a Céglapjában való közzététele (Gt. 260. § (2) bek.);
- Az érvénytelenné nyilvánított részvények helyett új részvények kibocsátása és ezek értékesítése iránti intézkedés;
- Abban az esetben, ha hat hónapon belül nem sikerül elidegeníteni a mulasztás miatt érvénytelenné nyilvánított értékpapírok helyett kibocsátott részvényeket, akkor mindazon lépések megtétele, amelyek szükségesek azok bevonása és az alaptőke leszállítása érdekében (Gt. 260. § (3) bek.);
- Abban az esetben, ha a részvényes a megszabott határidőn belül nem jelentkezik, a neki jutó új, kicserélt vagy a felülbélyegzett részvény átvételére, az ilyen részvény értékesítéséhez szükséges lépések megtétele. A hat hónapon belül nem értékesített részvényekre vonatkozóan mindazon lépések megtétele, amelyek szükségesek azok bevonása és az alaptőke leszállítása érdekében (Gt. 260. § (6) bek.).

Dematerializált részvény esetén a központi-értéktár és a részvényes értékpapírszámla-vezetőjének az értesítése az alaptőke-emelés következtében a részvényes tulajdonában bekövetkezett változásról (Gt. 261. §).

- h) Kérelem benyújtása a cégbírósághoz az alaptőke kötelező leszállításának elrendelése iránt.¹⁹
- i) A részvényforgalomhoz kötődő technikai feladatok
  - A tulajdonosváltás egyes eseteiben a tulajdonosváltás feltüntetése a részvény hátoldalán (Gt. 181. § (1) (2) bek.);
  - A tulajdonosváltás egyes eseteiben a tulajdonosváltás feltüntetése a részvénykönyvben (ha a részvényes másként nem rendelkezik) (Gt. 181. § (1) (2) bek.);
  - A felülbélyegzéssel kapcsolatos eljárás (Gt. 203. § (2) bek.);
  - A részvények átruházáshoz az alapszabályban megkívtat beleegyezés megadása (Gt. 205. § (2) bek.).
- j) A társaság alapítása, alaptőke emelése során a részvényutalvány, ideiglenes részvény, és a részvény előállításához kapcsolódó teendők
  - Részvényutalvány, ideiglenes részvény és részvény előállítása iránti intézkedés (Gt. 195. §, 196. §, 200. § (3) bek.);

- A részvényesek felszólítása ideiglenes részvényeik benyújtására (Gt. 196. § (6) bek.);
- A részvénykönyv vezetése, vagy gondoskodás annak vezetéséről (Gt. 202. § (1) (2) (8) (10) bek.).
- k) Gondoskodás a részvénytársaság üzleti könyveinek szabályszerű vezetéséről (Gt. 244. § (3) bek.).

1.3. Munkáltatói jogok

- Főszabályként a vezető tisztségviselő gyakorolja a gazdasági társaság munkavállalóival szemben a munkáltatói jogokat. A létesítő okirat, illetve a társaság legfőbb szervének kompetenciájába tartozik annak eldöntése, hogy egyidejűleg több vezető tisztségviselő működése esetén melyik látja el a munkáltatói jogokat, illetőleg hogyan osztja fel közöttük a munkáltatói jogokat (Gt. 28. § (1) bek.).
- A gazdasági társaság létesítő okirata, vagy legfőbb szervének határozata dönthet úgy is, hogy nem vezető tisztségviselőre, hanem a gazdasági társasággal munkaviszonyban álló²⁰ személyre ruhazza a munkáltatói jogokat (Gt. 28. § (2) bek.).

1.4. A cégvezetővel kapcsolatos teendők ellátása

A gazdasági társaság legfőbb szerve a munkavállalók közül egy vagy több cégvezető kinevezéséről határozhat, ha ezt a társaság létesítő okmánya lehetővé teszi. A cégvezető a vezető tisztségviselők rendelkezései alapján irányítja a társaság folyamatos működését. A cégvezető önállóan, de a vezető tisztségviselőnek alárendelten végzi feladatát, ebből következően a vezető tisztségviselő utasítást adhat számára, amit a cégvezető köteles betartani és végrehajtani.

1.5. Az ügyvezetés ellenőrizhetőségének a biztosítása

1.5.1. Közös szabályok

Van néhány olyan kötelezettség, amely a vezető tisztségviselőket valamilyeni társasági típusban terheli:

- Új vezető tisztségviselői megbízás elfogadása esetén azoknak a társaságoknak az írásbeli tájékoztatása, ahol már vezető tisztségviselő vagy felügyelőbizottsági tag (Gt. 24. § (3) bek.);
- A felügyelőbizottság által kért felvilágosításnak - a társasági szerző-

désben meghatározott módon és határidőn belül történő - teljesítése (Gt. 35. § (2) bek.);

- A könyvvizsgáló által kért felvilágosítás megadása (Gt. 43. § (1) bek.);
- Annak lehetővé tétele, hogy a felügyelőbizottság a társaság könyveit és iratait megvizsgálhassa, ami törvényben rögzített joga (Gt. 35. § (2) bek.).

1.5.2. Az rt. vezető tisztségviselőit terhelő további feladatok saját tevékenysége kontrollálhatóságának megteremtése érdekében

- a) Bármely részvényes kérésére közgyűlési jegyzőkönyvi kivonat vagy másolat kiadása;
- b) Jelentéstétel az ügyvezetésről, a társaság vagyoni helyzetéről és üzletpolitikájáról az alapszabályban meghatározott gyakorisággal, de legalább évente egy alkalommal a közgyűlés részére;
- c) Háromhavonként beszámolás az igazgatóság tevékenységéről, ha működik felügyelőbizottság.

1.6. A vezető tisztségviselők indítványtételi jogosultsága

Az elsőbbségi jog gyakorlását a közgyűlés – az igazgatóság indítványa alapján - kizárhatja vagy korlátozhatja. (Gt. 193. §)

2. ÁTRUHÁZOTT HATÁSKÖRÖK GYAKORLÁSA

A vezető tisztségviselők jogállása nem írható le maradéktalanul azoknak a jogoknak és a kötelezettségeknek a segítségével, amelyeket a társasági törvény kifejezetten rájuk vonatkozóan rögzít. A társaságon belül a legfőbb szerv és a vezető tisztségviselők hatásköre közötti határvonal nem tekinthető fixen rögzítettnek. Társaságról társaságra változhat az ügyvezetők által ellátott kötelezettségek és általuk gyakorolt jogok listája, figyelemmel arra, hogy a társaság létesítő okmánya, illetve legfőbb szerve milyen jogkört telepít át a legfőbb szervtől a vezető tisztségviselőkhöz. Történetileg megfigyelhető az a tendencia, hogy a társasági szerződés egyre nagyobb szabadságot kap a hatásköri határvonalak átrendezésére.

2.1. Az átruházott hatáskör fogalma

Az átruházott hatáskör fogalmát jelen tanulmány széles értelemben használja. Minden olyan esetet ide sorolunk, amikor a vezető tisztségviselő olyan

tevékenységet végez, ami a hatályos törvényi szabályozás alapján alapvetően más szervnek a feladatát képezi.

Előre kell bocsátani, hogy négy szempontból sem szerencsés az „átruházott” hatáskör megjelölés:

- egyrészt, mert azt sugallja, hogy a hatásköri változás az eredeti jogosult aktív magatartása eredményeként következik be, noha az esetek egy részében nincs szükség az eredeti jogosult tevőleges magatartására;
- másrészt, mert az átruházáshoz általában a jogok végleges átszállását társítjuk, miközben a vezető tisztségviselő esetleg csak időlegesen gyakorolhatja más hatáskörét;
- harmadrészt, mert az átruházáshoz általában a jogok teljes körű átszállását társítjuk, miközben a vezető tisztségviselő most vizsgált hatásköre nem feltétlenül azonos azzal a hatáskörrel, ami az eredeti jogosultat megilleti;
- negyedrész, mert a vezető tisztségviselő eljárási lehetősége nem feltétlenül szünteti meg az eredeti hatáskört.

2.2. A hatáskörátruházás folytán valamennyi társasági típusban a vezető tisztségviselő által gyakorolható hatáskörök

2.2.1. Hatáskörátruházás elismert vállalatcsoportban

- a) Elismert vállalatcsoportban az ellenőrzött társaság működésének meghatározására vonatkozó hatáskör

A társaság működésének meghatározása – a létesítő okmányban és a legfőbb szerv határozataiban foglaltak figyelembe vételével - alapvetően az adott társaság vezető tisztségviselőjének a feladata. Elismert vállalatcsoportban a társaság működésének meghatározására vonatkozó hatáskör átkerülhet az elismert vállalatcsoport uralkodó tagjához, illetve annak vezető tisztségviselőihez, akik az ellenőrzött társaság működésére vonatkozó kötelező határozatot hozhatnak, illetve az ellenőrzött társaság ügyvezetését utasíthatják. A hatáskör megváltozását az elismert vállalatcsoport uralmi szerződése²¹ írhatja elő (Gt. 60. § (1) bek.).

Meg kell jegyezni, hogy ez az eset inkább csak rokonságban áll a hatáskörátruházással, mintsem annak valódi első esetét képezné. A társaság működésének meghatározásával kapcsolatos egyes feladatokat ugyanis változatlanul az ellenőrzött társaság ügyvezetője teljesíti, de ennek során betartja

az uralkodó tag ügyvezetésének esetleges utasításait. Formálisan tehát az ellenőrzött társaság vezető tisztségviselőjének a jogosítványai nem csökkennek, „csupán” a formailag változatlan döntési hatáskörhöz kapcsolódó szabadságát korlátozza, egyes esetekben kizárja az elismert vállalatcsoport uralkodó tagjának az új hatásköre.

b) Elismert vállalatcsoportban az ellenőrzött társaság vezető tisztségviselőinek, felügyelőbizottsági tagjainak kinevezésére, visszahívására és díjazásuk megállapítására vonatkozó hatáskör

A vezető tisztségviselők, felügyelőbizottsági tagok kinevezése, visszahívása és díjazásuk megállapítása a társaság legfőbb szervének (kivételesen a felügyelőbizottságnak) a hatáskörébe tartozik. Elismert vállalatcsoport esetén az ellenőrzött társaság vezető tisztségviselőinek, felügyelőbizottsági tagjainak kinevezésére, visszahívására és díjazásuk megállapítására vonatkozó hatáskör átkerülhet az elismert vállalatcsoport uralkodó tagjához.²² A hatáskör megváltozását az elismert vállalatcsoport uralmi szerződése írhatja elő (Gt. 60. § (2) bek.).

2.2.2. A hatáskörátruházás egyéb – valamennyi vezető tisztségviselőt jogosító – esetei

a) A társasági szerződés módosítása a vezető tisztségviselő által

A vezető tisztségviselő módosíthatja a társasági szerződést a társaság

- cégneve,
- székhelye,
- telephelye,
- fióktelephelyei,
- tevékenységi körei tekintetében.

Ez a lehetőség akkor illeti meg a vezető tisztségviselőt, ha erre a társasági szerződés felhatalmazást adott (Gt. 18. § (2) bek.).

A vezető tisztségviselő jogköre nem terjed ki a főtevékenység megváltoztatására (Gt. 18. § (3) bekezdés).

b) Az elismert vállalatcsoport létrehozásának az előkészítése és az uralmi szerződés tervezetének meghatározása

Az elismert vállalatcsoport létrehozásának az előkészítése és az uralmi szerződés tervezete tartalmának a meghatározása főszabályként a társaság legfőbb szervének jogköre (Gt. 56. § (1) bek.), kivételesen azonban a vezető tisztségvi-

selő is elláthatja ezeket a feladatokat, ha a társasági szerződés felhatalmazást adott erre (Gt. 56. § (2) bek.).

2.3. *A vezető tisztségviselők – hatáskör-átruházás útján történő - jogkör bővülése rt. esetén*

A részvénytársaság igazgatósága, igazgatótanácsa további jogokat kaphat a létesítő okmány rendelkezése, illetve a közgyűlés határozata által. Bizonyos átruházott jogosítványokhoz a Gt. újabb jogot kapcsol. Az átruházott jogosítványok által mindig a közgyűlés jogkörének a terhére gyarapodik az rt. vezető tisztségviselőjének a jogköre.

a) Osztalékelőleg fizetésének elhatározása

Osztalékelőleg fizetésének elhatározása eredendően a közgyűlés hatáskörébe tartozik. Az alapszabály azonban felhatalmazhatja az igazgatóságot arra, hogy a közgyűlés helyett határozzon osztalékelőleg fizetéséről. A hatáskör korlátozottan illeti meg az igazgatóságot, mivel a felügyelőbizottság előzetes jóváhagyását is meg kell szereznie ahhoz, hogy elhatározhassa osztalékelőleg fizetését. (Gt. 221. § (2) bek.).

b) Az rt. igazgatóságának a közgyűléstől származtatott hatásköre a társaság által kibocsátott részvények megszerzésére

Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a részvénytársaság megvásároljon-e egy általa kibocsátott részvényt annak tulajdonosától – főszabályként²³ – a közgyűlés hatáskörébe tartozik. A közgyűlés határozatával adott felhatalmazás alapján azonban az igazgatóság lesz jogosult a saját részvény megszerzésére. A felhatalmazás szólhat egyszeri alkalomra és legfeljebb 18 hónapi időtartamra is. A közgyűlésnek a felhatalmazás megadásával egyidejűleg meg kell határoznia a saját részvény megszerzésének feltételeit, a megszerzendő részvényfajtákat, osztályokat, a megszerezhető részvények számát, névértékét, a vételármínimumot és a vételármáximumot (Gt. 224. §).

c) Az alaptőke felemelésének elhatározása

Az alaptőke felemeléséről főszabályként a közgyűlés hozhat döntést. A közgyűlés azonban e hatáskört átengedheti az igazgatóság részére. A közgyűlés akkor hatalmazhatja fel az igazgatóságot az alaptőke felemelésére, ha az alapszabály ennek lehetőségét nem zárja ki (Gt. 252. § (1) bek.).

Az igazgatóság tőkeemelési hatásköre azonban nem korlátlan:

- időbeni korlátot jelent, hogy a felhatalmazás csak határozott időre, legfeljebb öt évre szólhat, amely azonban megújítható;
- összegszerűségi korlátot jelent az, hogy a felhatalmazásban meg kell határozni azt a legmagasabb összeget, amellyel az igazgatóság az alaptőkét a felhatalmazásban megjelölt időtartam alatt összesen felemelheti;
- lehetőség van továbbá arra, hogy az alaptőke felemelésének bizonyos módjainak alkalmazására a közgyűlés ne adjon felhatalmazást az igazgatóságnak (a közgyűlési határozat hallgatása azonban azt jelenti, hogy az alaptőke felemelésének négy módja közül bármelyik elhatározására vonatkozik a felhatalmazás).

Megjegyzést érdemel, hogy a jogalkotó az alaptőke emelés egyik esetére, az átváltoztatható kötvény kibocsátásával történő feltételes alaptőke emelésre külön is kimondja a hatáskörátruházás lehetőségét az ilyen kötvényekre vonatkozó szabályok körében. Az ismétlés már önmagában sem szerencsés, a normáknak az eltérő szövegű megismétlése különösen kerülendő. A Gt. 194. § (3) bekezdése ugyanis nem tartalmazza a – Gt. 252. § (1) bekezdésében rögzített – feltételt, mely szerint közgyűlés akkor hatalmazhatja fel az igazgatóságot az alaptőke felemelésére, ha az alapszabály ennek lehetőségét nem zárja ki. Értelmezést igényel tehát a két norma kapcsolata. Nem lehetne egy mozdulattal lesöpörni az asztalról azt az értelmezést, hogy az alaptőke felemelésének eseteire általában kimondott feltétel az átváltoztatható kötvény kibocsátásával történő feltételes alaptőke emelésre nem vonatkozik, hiszen a *lex specialis derogat legi generali* elve alapján védhető lenne egy ilyen álláspont. Ebben az esetben azonban a két norma elhelyezéséből inkább arra következtetnék, hogy a „zártkörűen működő részvénytársaság által kibocsátható részvények” címszó alatt szereplő rendelkezés a jegyzési jogot biztosító kötvény tekintetében nem kívánt eltérni „az alaptőke felemelése” cím körében elhelyezett szabálytól, csupán az történt meg, hogy azt nem ismételte meg teljes egészében. Ezt az álláspontot erősíti az is, hogy a Gt. 194. § (3) bekezdésében két kötvényről is szó esik, a jegyzési elsőbbséget biztosító kötvény kibocsátására szóló közgyűlés által adott felhatalmazást pedig a jogalkotó – vélhetően – nem kívánta az alapszabálytól függővé tenni.

d) Az alaptőke-emelésre tekintettel a közbenső mérleg elfogadására irányuló felhatalmazás

Abban az esetben, ha az igazgatóság határozhat az alaptőkének az alaptőkén felüli vagyonból történő felemeléséről, akkor az igazgatóság jogosulttá válik a közbenső mérleg elfogadására is, amely azt hivatott bizonyítani, hogy a társaság rendelkezik az alaptőke saját erőből történő emeléshez szükséges forrással (Gt. 259. § (2) bek.). Az igazgatóság számára adott felhatalmazás az alaptőke felemelésére, azt a célt szolgálja, hogy ne kelljen összehívni a közgyűlést. Logikátlan lenne felhatalmazni az igazgatóságot az alaptőke felemelésére, de ragaszkodni a közgyűlés összehívásához a közbenső mérleg elfogadása érdekében, mivel ebben az esetben a közgyűlés összehívásával járó költségeket, és idővesztést nem lehetne elkerülni. A közbenső mérleg elfogadására vonatkozó igazgatósági jogosultság korláta, hogy a közbenső mérleget az igazgatóság csak a felügyelőbizottság előzetes jóváhagyását követően fogadhatja el.

e) Az alaptőke-emelésre tekintettel az alapszabály módosítására irányuló felhatalmazás

Az alaptőke-emelésre irányuló felhatalmazás egyben az alapszabály módosítására is feljogosítja és kötelezi az igazgatóságot (Gt. 252. § (2) bek.), a közbenső mérleg elfogadása kapcsán bemutatott logika alapján.

A d) és e) pontban említett rendelkezések törvényi szabályok. A közgyűlés nem hozhat olyan rendelkezést, hogy az alaptőke felemelésére felhatalmazza az igazgatóságot, de a közbenső mérleg elfogadására²⁴, vagy az alapszabály ezzel kapcsolatban szükségessé váló módosítására már nem. Ennek ellenére a közbenső mérleg elfogadására és az alapszabály módosítására vonatkozó feljogosításokat az átruházott hatáskörök között említjük, mivel az csak az alaptőke felemelésére vonatkozó átruházott hatáskörhöz tapadóan illetheti meg az igazgatóságot.

Megítélésem szerint a c), d) és e) pontban említett felhatalmazások újragondolandóak. Eredetileg a döntéshozatal gyorsításának és olcsóbbá tételének szándéka vezette a jogalkotót arra, hogy eltérést engedjen, illetőleg maga eltérjen a főszabálytól. Mind a gyorsítás, mind a költségtakarékosság a közgyűlés hagyományos összehívási szabályaira tekintettel merült fel reális igényként. Időközben azonban a 2006. évi IV. törvény meghonosította a konferencia közgyűlést és a részvénytársaságok körében is lehetővé tette a levélszavazást.

A társaságok tehát a hatáskör átruházása nélkül is gyorsabban és olcsóbban tudnak dönteni, ha igénybe veszik az újonnan biztosított technikai lehetőségeket. Véleményem szerint a praktikus szempontok ma már nem indokolják a hatáskörátruházás ezen eseteinek a fenntartását. (Megjegyzem pusztán praktikus szempontok alapján talán korábban sem ártott volna óvatosabban beavatkozni a társaságon belüli hatásköri viszonyokba.)

f) A jegyzési elsőbbséget biztosító kötvény kibocsátásáról főszabályként a közgyűlés hozhat döntést. A közgyűlés azonban e hatáskört átengedheti az igazgatóság részére. A közgyűlés által adható felhatalmazásnak sem előfeltétele, sem időbeli vagy összecszerűségi korlátja nincs. (Gt. 194. § (3) bek.)

2.4. A hatáskörátruházás fajtái

A hatáskörátruházás bemutatott 10 esete több szempontból is azonosságokat és különbségeket mutat.

a) Min alapul a vezető tisztségviselő feljogosítása?

- Többnyire a társasági szerződés, alapszabály jogosítja fel a vezető tisztségviselőt a társaság legfőbb szervének hatáskörébe tartozó valamely ügy-típusban való eljárásra (pl. a létesítő okmány bizonyos kérdésekben való módosítása²⁵, osztalékélelőleg kifizetéséről való döntés²⁶, alaptőke-emelés²⁷, alaptőke-emelés során a közbenső mérleg elfogadása²⁸, az alapszabálynak az alaptőke felemelése miatt szükséges módosítása²⁹) Az elismert vállaltcsoport létrehozásának előkészítésére és az uralmi szerződés tervezetének az előkészítésére vonatkozó felhatalmazást³⁰ nem szerencsés a társasági szerződésre telepíteni, mert az alapításkor még aligha gondolnak reálishan arra, hogy a társaság egyszer majd alávett társaság lesz;
- A feljogosítás származhat magától a hatáskörrel rendelkező szervtől, azaz a társaság legfőbb szervétől (saját részvény megszerzésére³¹, az alaptőke felemelésére³²);
- Arra is találunk példát, hogy a jogalkotó mind a létesítő okmányt, mind a társaság legfőbb szervét feljogosítja a hatáskörátruházásra (pl. átváltoztatható és jegyzési jogot biztosító kötvény kibocsátása³³);
- Elismert vállalatcsoport esetén származhat az uralmi szerződésből is a hatáskörátruházás (elismert vállalatcsoport létrehozásának előkészítése, az uralmi szerződés tervezetének elkészítése³⁴, elismert vállalatcsoportban a társaság működésének meghatározására³⁵, az ellenőrzött társaság vezető

tiszttségviselőinek, felügyelőbizottsági tagjainak a kinevezése, visszahívása, díjazásuk megállapítása³⁶);

- A társasági törvényen is alapulhat a vezető tiszttségviselő feljogosítása, azzal, hogy ezek az esetek mindig a közgyűlés által elhatározott hatáskörátruházáshoz kapcsolódnak, anélkül nem érvényesülnek (az alaptőke felemelésére való közgyűlési felhatalmazás esetén jogosultság az alapszabály módosítására³⁷, és a közbenső mérleg elfogadására³⁸).

b) Az átruházás időtartama

- A hatáskör átruházás lehet időleges, amikor csak egyszeri alkalomra szól (az elismert vállalatcsoport létrehozásának előkészítésére és az uralmi szerződés tervezetének az előkészítésére vonatkozó felhatalmazást³⁹), vagy csak egy előre meghatározott időtartamra vonatkozóan szerez jogot a vezető tiszttségviselő a legfőbb szerv hatáskörébe tartozó ügyben való eljárásra (az alaptőke felemelésére vonatkozó feljogosítás⁴⁰), esetleg egyszeri alkalomra szóló és határozott időtartamra vonatkozó is lehet a közgyűlés döntésétől függően (saját részvény megszerzésére való feljogosítás⁴¹). A feljogosítás időtartamának meghatározásában szerepet kap maga a törvény, amely megadja a lehetséges leghosszabb időt (saját részvény megszerzése esetén 18 hónap, alaptőke emelés esetén 5 év), amelynél a társaság legfőbb szerve az adott esetben rövidebb határidőt is meghatározhat.
- A hatáskör átruházás lehet végleges, olyan értelemben, hogy a vezető tiszttségviselő jogkörgyakorlásának nincs időbeli korlátja (a társasági szerződés bizonyos körben történő módosítása⁴², átváltoztatható és jegyzési jogot biztosító kötvény kibocsátása⁴³, osztalékfelőlegről való döntés⁴⁴).

c) A két hatáskör egymáshoz való viszonya

A hatáskörátruházás nem eredményezi az eredeti jogkör megszűnését, nem vezet az eredetileg hatáskörrel rendelkező szerv – tipikusan a társaság legfőbb szerve – eljárási lehetőségének a megszűnéséhez. Ennek ellenére két helyzet között tehetünk különbséget.

- A társaság legfőbb szerve és a vezető tiszttségviselő akár egyidejűen is gyakorolhatja hatáskörét (pl. a létesítő okmány bizonyos kérdésekben való módosítása⁴⁵);
- Lehetséges azonban az is, hogy társaság legfőbb szerve nem kíván élni hatáskörével, annak gyakorlása éppen a legfőbb szerv tehermentesítése, vagy

gyorsasági (esetleg egyéb praktikus) szempontokra tekintettel a vezető tisztségviselőtől várható. A társaság legfőbb szervének hatáskör-átruházó döntése gyakorlatilag annak kinyilvánítása, hogy hatáskörét nem kívánja gyakorolni (átváltoztatható és jegyzési jogot biztosító kötvény kibocsátása⁴⁶, saját részvény megszerzésére való feljogosítás⁴⁷).

d) Az átruházás terjedelme

- A hatáskör átruházás lehet teljes, amikor a vezető tisztségviselő a legfőbb szerv átruházott hatáskörét teljes egészében megkapja (átváltoztatható és jegyzési jogot biztosító kötvény kibocsátása⁴⁸).
- A hatáskör átruházás lehet részleges, amikor a vezető tisztségviselő a legfőbb szerv hatáskörét csak terjedelmi korlátokkal szerzi meg (pl. a létesítő okmány bizonyos kérdésekben való módosítása⁴⁹, és még a felhatalmazott körben is létezhet kivétel (a létesítő okmányban rögzített tevékenységek módosítása nem terjed ki a főtevékenységre⁵⁰).

e) Az átruházott jog gyakorlásának ellenőrzöttsége

- A társaság legfőbb szerve helyett gyakorolt jogkörben való eljárásáról a vezető tisztségviselő általános beszámolási kötelezettsége körében ad számot.
- A Gt. 221. § (2) bekezdésében és a Gt. 259. § (2) bekezdésében írt esetekben az átruházott jogkör gyakorlása a felügyelőbizottság előzetes jóváhagyásához kötött.

3. TÖRVÉNY ÁLTAL AZ RT. ÜGYVEZETŐ SZERVÉNEK BIZTOSÍTOTT HATÁSKÖRÖK

Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a részvénytársaság megvásároljon-e egy általa kibocsátott részvényt annak jelenlegi tulajdonosától – főszabályként – a közgyűlés hatáskörébe tartozik. A törvényben meghatározott esetekben azonban a zrt. igazgatósága [(vö. a) pont], vagy a zrt. és az nyrt. ügyvezető szerve (vö. b) pont)) is dönthet az rt. által kibocsátott részvények megvételéről.

Az itt bemutatásra kerülő esetekben az igazgatóság önállóan, a közgyűlés előzetes felhatalmazása nélkül jogosult dönteni a saját részvény megszerzéséről, ezért nem soroltuk ezt az esetet az átruházott hatáskörök közé.

a) Akkor, ha az rt-t fenyegető súlyos károsodás elkerülése érdekében van szükség a saját részvényre, a zrt. igazgatósága a közgyűlés előzetes felhatalma-

zása nélkül is dönthet az rt. által kibocsátott részvények megvételéről. A részvényszerzésről és annak indokairól⁵¹ a következő közgyűlésen be kell számolni. (Gt. 225. § (1) bek.).

A nyilvánosan működő részvénytársaság ügyvezető szervét a társasági törvény nem jogosítja fel arra, hogy a közgyűlés előzetes felhatalmazása nélkül is dönthessen az rt. által kibocsátott részvények megvételéről akkor, ha az rt-t fenyegető súlyos károsodás elkerülése érdekében van szükség a részvényszerzésre. A Gt. 301. §-a kizárja a 225. § (1) bekezdésének alkalmazását nyrt. esetén. Ennek az a magyarázata, hogy a nyrt-k felvásárlásával szembeni védekezést a részvényesek számára kívánja fenntartani a jogalkotó.

b) Mind a zrt., mind a nyrt. ügyvezető testületére irányadó jogszabályi felmentés:

- Nincs szükség arra, hogy a közgyűlés előzetesen felhatalmazza az igazgatóságot a részvényszerzésre, ha a részvénytársaság a saját maga által kibocsátott részvényekhez – az rt-t megillető követelés kiegyenlítését célzó – bírósági eljárás keretében jutott hozzá;
- Nincs szükség felhatalmazásra akkor sem, ha a részvénytársaság szervezeti átalakulás során szerezte meg a részvényeit;
- Nincs szükség felhatalmazásra, ha a részvénytársaság az rt. alaptőkéjének leszállításával összefüggésben jutott a saját részvényei birtokába.

4. A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ ÉS A TÁRSASÁG LEGFŐBB SZERVÉNEK VISZONYA

4.1. Alárendeltség és önállóság

A vezető tisztségviselő és a társaság legfőbb szerve között egy sajátos hierarchikus kapcsolat áll fenn.

4.1.1. Egyirányú alárendeltség

A kapcsolat hierarchikus jellegét, ezen belül a vezető tisztségviselő alárendeltségét mutatja, hogy a vezető tisztségviselő a – jogszabályokon és a létesítő okiraton túl – a legfőbb szerv határozatainak alávetve jár el (Gt. 22. § (4) bekezdés).

4.1.2. Önállóság, más érdekek figyelembe vétele, fordított kontroll

Vannak olyan körülmények, amelyek nem hagyhatók figyelmen kívül, a két szervezeti egység kapcsolatának elemzése során.

a) A vezető tisztségviselő feladatát önállóan látja el (Gt. 22. § (4) bekezdés).

b) A legfőbb szerv határozatainak alávetettség és a Gt. ugyanazon mondatában deklarált önállóság dinamikus egységét (ellentmondását?) árnyalja az a főszabály, mely szerint a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességét szem előtt tartva végzi tevékenységét, márpedig a gazdasági társaság érdekei nem azonosíthatók a legfőbb szerv érdekeivel, amely legközelebbi tagok, illetőleg a tagok összességének érdekéhez áll.⁵² Miközben formálisan egy adott helyzetben csak egyféle érdeket kell a vezető tisztségviselőnek szem előtt tartania, praktikusán mind a társaság, mind a hitelezők, mind az elismert vállaltcsoport érdeke összetett érdek:

- A társaság érdeke – álláspontom szerint - magában foglalja a társaság tagjainak, alkalmazottjainak érdekét is (bár egyes törvényi rendelkezésekből⁵³ a két érdekkör különbözőségére is lehetne következtetni) (Gt. 30. § (2) bek.);
- A hitelezők egy része abban érdekelt, hogy az adós vagyonát egyben tartsák, a működést fenntartsák, miközben más hitelezők a veszteséges tevékenység mielőbbi lezárását, a vagyon részenkénti értékesítését sürgetik;
- A vállaltcsoporton belül a csoport élén álló vállalkozás érdeke nem feltétlenül azonos a csoport egészének, vagy valamennyi tagjának az érdekével.

Nincs könnyű helyzetben a vezető tisztségviselő, amikor egymással szembe feszülő érdekeket kell(ene) követnie. Nyilván valamilyen kompromisszumra kell törekednie és az egymást kizáró érdekek közül annak kell elsőbbséget adnia, ami más – figyelembe veendő – érdekekkel nagyobb összhangot mutat.

c) Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a vezető tisztségviselő kezdeményezheti a társaság legfőbb szerve által hozott – a társasági törvénybe, más törvénybe, vagy a társasági szerződésbe ütköző – határozat bírósági felülvizsgálatát (Gt. 45. § (2) bekezdés).

4.2. Hatáskör

4.2.1. A hatáskörök telepítése

A Gt. ügyesen elkerüli a társaság legfőbb szerve és a vezető tisztségviselők közötti hatásköri konfliktusok kialakulását azáltal, hogy a társaság legfőbb szervének (taggyűlés⁵⁴, közgyűlés⁵⁵) a hatáskörét rögzíti, és deklarálja, hogy minden egyéb kérdésben a vezető tisztségviselők járnak el.

Más kérdés, hogy a határvonal csak a törvényben kristálytiszta. Annak következtében, hogy a társasági szerződés bővítheti a legfőbb szerv hatáskörét, társaságról társaságra különbözhet a társaság legfőbb szerve és a vezető tisztségviselők hatásköre közötti határvonal.

4.2.2. Hatáskörelvonás

Főszabályként a vezető tisztségviselő ügyvezetési hatásköre nem vonható el. A hatáskör elvonásra a társaság legfőbb szerve is csak annyiban jogosult, amennyiben a társaság létesítő okirata vagy jogszabály erre a legfőbb szervet feljogosítja.

4.2.3. Hatáskörbővítés

A társaság legfőbb szerve és a vezető tisztségviselők közötti hatásköri határok másik irányban is átléphetővé váltak. Előfordul, hogy a vezető tisztségviselők hatásköre gyarapszik a társaság legfőbb szerve hatáskörének rovására. Szemben az előbb bemutatott hatáskörelvonással, a hatáskörbővítés nem alapulhat a hatáskörben gyarapodó személy, illetve szervezet döntésén. A vezető tisztségviselő nem jogosult a társaság legfőbb szerve hatáskörének önhatalmú csökkentésére. A hatáskörbővítés a társasági törvényből fakadhat, vagy a társasági szerződésen, az uralmi szerződésen, illetve a társaság legfőbb szerve döntésén alapulhat.

Jelen tanulmány célja a hatáskörbővítés eseteinek áttekintése, azok csoportosítása, a tendenciák bemutatása és értékelése. Előbb azonban szükségesnek látszik a vezető tisztségviselők által ellátható és ellátandó feladatok rövid áttekintése.

5. ÖSSZEGZÉS

- A vezető tisztségviselő jogállását érintő látványos változásnak vagyunk

szemtanúi a gazdasági társaságokon belül. A vezető tisztségviselők jogkörének számottevő kibővülése több forrásra vezethető vissza.

- Ezt eredményezik egyfelől a társasági törvény által a vezető tisztségviselők számára biztosított új jogosítványok, amelyek jelentős része új technikai megoldásokhoz (pl. konferencia-közgyűlés), a jogi szabályozás bővüléséhez (pl. vállalatcsoport) kapcsolódnak. A vezető tisztségviselő feladatainak bővülése ebben a körben nem eredményez hatáskör eltolódást a társaságon belül, mivel nem egy másik szerv rovására bővül a vezető tisztségviselő jogköre.
- A Gt. széleskörű felhatalmazást ad a társasági szerződés és a társaság legfőbb szerve számára, hogy bizonyos feladatokat a vezető tisztségviselőkre bízzanak.
- Kivételesen maga a törvény hajt végre hatáskör-átcsoportosítást a vezető tisztségviselők javára.

Mindez a vezető tisztségviselők pozíciójának erősödését eredményezi a társaságon belül.⁵⁶

A vezető tisztségviselők jelen tanulmányban bemutatott hatáskör bővülése nem az egyedüli változás a vezető tisztségviselők tekintetében.

Néhány példa a közelmúltban bekövetkezett változások közül:

- nem hatályos már az a korábbi törvényi korlát, hogy egy vezető tisztségviselő egy időben legfeljebb öt társaságnál lehet vezető tisztségviselő;
- a társasági szerződés eltekinthet a határozott időre, legfeljebb öt évre szóló megválasztás törvényi korlátjától (Gt. 24. § (1) bek.);
- a társasági szerződés lehetővé teheti, sőt a gazdasági társaság legfőbb szerve is hozzájárulhat ahhoz, hogy a vezető tisztségviselő a gazdasági társasággal azonos főtevékenységet végző más gazdasági társaságban illetve szövetkezetben vezető tisztségviselő legyen (Gt. 25. § (1) bek.);
- a társasági szerződés lehetővé teheti, sőt a gazdasági társaság legfőbb szerve is hozzájárulhat ahhoz, hogy a vezető tisztségviselő részesedést szerezzen a gazdasági társasággal azonos főtevékenységet végző más gazdálkodó szervezetben (Gt. 25. § (1) bek.);
- a társasági szerződés megengedheti, hogy a vezető tisztségviselő és közeli hozzátartozója, valamint élettársa a saját nevében vagy javára a

- gazdasági társaság főtevékenysége körébe tartozó ügyleteket kössön (Gt. 25. § (2) bek.);
- a felügyelőbizottság és a könyvvizsgáló kötelező alkalmazásának szászorulásával csökken a vezető tisztségviselők feletti kontroll.

A vezető tisztségviselők felelőssége a velük szemben támasztható igények érvényesítésére rendelkezésre álló idő általánosanál rövidebb - egyéves - tartamára és jogvesztő jellegére (Gt. 25. § (5) bek. és 30. § (6) bek.) tekintettel már eleve kedvezőbb volt más károkozók helyzeténél. Ezt a kedvezőbb helyzetet tovább javítja a felmentvény intézményének (Gt. 30. § (5) bek.) meghonosítása.

A hatáskörbővülést, a vezető tisztségviselői poszt betöltésével kapcsolatos feltételekkel és összeférhetetlenséggel és a vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó változások együttes figyelembe vétele alapján rögzíteni kell, hogy a harmadik évezred vezető tisztségviselőjének jogállása akár számottevően is különbözhet a XX. században kialakult modelltől. A különbség mértéke azonban alapvetően a társaság létesítő okmányától függ, nevezetesen, hogy az mennyire használja ki a törvényi felhatalmazásokat.

A társasági törvényben jelentkező, és különösen az utóbbi években felerősödő tendenciát nem ellensúlyozza az, hogy a csődtörvényben a vezető tisztségviselők fenyegetettsége megnőtt.

A vezető tisztségviselők társaságon belüli pozíciójának erősödése számos egyedi változás eredőjeként következett be, mely körülménnyel kapcsolatban két észrevétel tehető.

A technikai változások nyomán újragondolandó bizonyos hatáskör átruházások fenntartásának indokoltsága. A vezető tisztségviselők néhány esetben azért kaptak jogosítványokat, hogy el lehessen kerülni a közgyűlés összehívásával együtt járó költségeket és idővesztéseket. A konferencia közgyűlés, a közgyűlés tartása nélküli határozathozatal megtartásának lehetősége nyomán újra kellene értékelni a hatáskörátruházó normák egy részét. Hatályos szabályaink közepette megnyugtatóbbnak találnám, ha az osztalékelőleg fizetés, és az alaptőkeemelés, valamint ilyen esetekben a közbenső mérleg elfogadása és az alapszabály módosítása visszakerülne a közgyűlés hatáskörébe, amely ugyanolyan gyorsan és számottevő költségdöbblet nélkül dönthet ezekben a kérdésekben, mint átruházott hatáskörében a vezető tisztségviselő.

A tanulmányban bemutatott hatáskör átruházások többségében a szabályo-

zás praktikuma, hatékonysága egyenként ugyan nem kérdőjelezhető meg, de összességében már egy olyan változás lehetőségét teremtik meg, amely mellett nem mehetünk el szó nélkül. A vezető tisztségviselők előtt megnyílt az út, amelyen a tulajdonosok helyett, a tulajdonosok érdekét alapvetően befolyásoló döntéseket hozhatnak, akár olyan kérdésekben is, amelyekben érdekeik eltérnek a tagok/résztvényesek érdekeitől. A társasági törvény újabb módosításai során fokozottan figyelni kell arra, hogy a társasági szervek közötti egyensúly – újabb intézkedések hatására – ne borulhasson fel.

JEGYZETEK

- 1 Arra vonatkozó előírások, hogy vonatkozik-e valamilyen korlátozás arra nézve, hogy több társaságnál is betölthet-e valaki vezető tisztséget, ha igen, akkor hány társaságnál teheti ezt.
- 2 Az olyan társaságban is lehet-e vezető tisztségviselő, társasági tag, amelynek tevékenységi köre, vagy főtevékenysége azonos az általa irányított társaságével, és köthet-e ebbe a körbe tartozó szerződést.
- 3 Polgári jogviszony (megbízás) vagy munkaviszony keretében láthatja el a vezető tisztségviselő a feladatait. Az a körülmény, hogy a vezető tisztségviselői funkció megbízási jogviszony keretében, vagy munkaszerződés alapján kerül betöltésre, még a díjazásukra is kihatással lehet. A vezető tisztségviselők általában díjazás mellett végzik a tevékenységüket. A díjazás mértékéről a társasági szerződésben (alapító okiratban, alapszabályban) vagy a társaság legfőbb szervének ülésén határozatban döntenek a tulajdonosok. A díjazás azonban nem kötelező. A polgári jogi megbízás ugyanis egyaránt lehet visszerthes és ingyenes is. A társaság legfőbb szerve dönt arról, hogy megállapít-e díjazást a vezető tisztségviselők részére vagy sem.
- 4 A vezető tisztségviselő főszabályként a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegességét szem előtt tartva végzi tevékenységét.
A társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni ügyvezetési feladataikat a vezető tisztségviselők a gazdasági társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően (Gt. 30. § (3) bek.).
Az elismert vállalatcsoport egésze üzleti érdekének az elsődlegessége alapján köteles ellátni a gazdasági társaság ügyvezetését az ellenőrzött társaság vezető tisztségviselője (Gt. 60. § (4) bek.).
- 5 A vezető tisztségviselők felelősségéről lásd többek között a szerzőnek „A vezető tisztségviselők felelőssége és ennek biztosíthatósága” c. cikkét (Gazdaság és Jog 1997. évi 7-8. szám 3-16. old.), a legújabb fejlemények kapcsán, pl. dr. Wellmann György és dr. Csehi Zoltán konferencia előadásainak egyes részleteit.
- 6 A Gt. 29. § (1) bekezdésében írt képviseleti jog lehet általános (korlátlan) és lehet korlátozott:
  - A gazdasági társaságban a vezető tisztségviselők – fő szabály szerint – általános (korlátlan) képviseleti joggal rendelkeznek;
  - Lehetséges olyan eset is, amikor a vezető tisztségviselők nem teljes körű, hanem csak korlátozott képviseleti joggal bírnak. Mód van ugyanis arra, hogy a létesítő okiratban a vezető tisztségviselő általános képviseleti jogát korlátozzák oly módon, hogy bizonyos értékhatárt jelöljenek meg, amely fölött már a társaság legfőbb szervének hatáskörébe tartozik a döntés;
  - Ha a társaságnál több vezető tisztségviselő van, akkor lehetőség van arra is, hogy közöttük a képviseletet megosszák. A képviseleti jog ilyen módon történő korlátozása azonban csak „befelé” irányuló, azaz a társaság belső viszonyaiban érvényesül, és „kifelé” harmadik személyekkel szemben nem hatályos;
  - Ha a társaságnál több vezető tisztségviselő van, és együttesen jegyzi a céget, akkor az együttes cégjegyzési jogból együttes, azaz korlátozott képviseleti jog következik.
- 7 A cégjegyzés a gazdasági társaság nevében tett írásbeli jognyilatkozatoknak a képviselők részéről meghatározott formában történő aláírása.
- 8 Az együttes cégjegyzés mindig két személy együttes aláírását jelenti. Ez a szabály a bankszámla feletti rendelkezésre is teljes mértékben vonatkozik, azaz, ha vezető tisztségviselő, cégvezető önállóan ír alá, akkor egy aláírás, ha nem vezető tisztségviselő ír alá, illetve „csak” együttes aláírási joggal rendelkező személy ír alá, akkor két aláírás szükséges.
- 9 Társasági szerződés, továbbá, pl. a Gt. 17. § (1) bek., 52. § (1) bek., 57. § (1) bek., 63. § (2) bekezdésben meghatározott dokumentumok.
- 10 A társasági szerződés egyes ügydöntő határozatok meghozatalát a felügyelőbizottság előzetes jóváhagyásához kötheti. Ha a felügyelőbizottság megtagadja az előzetes jóváhagyást, a társaság

- vezető tisztségviselője jogosult a társaság legfőbb szervének összehívására annak érdekében, hogy a legfőbb szerv a felügyelőbizottság határozatát megváltoztassa.
- 11 Az ügyvezető a társaság tagjairól nyilvántartást vezet. Az ügyvezető köteles a tagjegyzéket, illetve a tagjegyzékben feltüntetett adatok megváltozása esetén a hatályos tagjegyzéket a cégbírósnak benyújtani.
- 12 Az ügyvezető folyamatos nyilvántartást vezet a taggyűlés által hozott határozatokról. A társasági szerződés előírhatja, hogy a határozatok könyvében a felügyelő bizottság határozatait is nyilván kell tartani. Az ügyvezetőnek a határozatokat, azok meghozatala után haladéktalanul be kell vezetnie a határozatok könyvébe.
- 13 A továbbiakban e kifejezéssel jelöljük a vezérigazgatót, az igazgatóságot és az igazgatótanácsot.
- 14 A társaság alapításához és a létesítő okmány módosításához kapcsolódó eseteken túl a részvénytársaság néhány speciális helyzetben is köteles a Cégbírószágot tájékoztatni. Az elsőbbségi jog gyakorlását a közgyűlés – az igazgatóság indítványa alapján - kizárhatja vagy korlátozhatja. Az e tárgyban hozott közgyűlési határozatot a cégbírósnak meg kell küldeni és a Céglétszabályban közzé kell tenni. A visszaváltható részvény alapján a vételi jog gyakorlását soron kívül köteles a cégbírósnak bejelenteni és a Céglétszabályban közzé tenni (Gt. 193. § (4) bek.).
- Kötvényjegyzés sikertelenségének a bejelentése a jegyzés zárónapját követő 30 napon belül a cégbírószámára (Gt. 264. § (2) bek.).
- 15 A törvény által előírtan – az évi egyszeri alkalmon túl - kötelező a közgyűlést összehívni az igazgatóságnak a társaságot ért veszteség miatt, és a szükséges intézkedések megtétele céljából, ha
- az rt. saját tőkéje az alaptőke kétharmadára csökkent,
  - az rt. saját tőkéje a törvényi minimum – 5 millió Ft – alá csökkent,
  - az rt-t fizetésektelenség fenyegeti, vagy a fizetéseit megszüntette, és vagyona a tartozásokat nem fedezi (Gt. 245. § (1) bek.).
- 16 A vezető tisztségviselők saját belátásán alapuló közgyűlés-összehívás egyik esete a felügyelőbizottság speciális jogköréhez kapcsolódik. A zrt. alapszabálya egyes ügydöntő határozatok meghozatalát a felügyelőbizottság előzetes jóváhagyásához kötheti. Ha a felügyelőbizottság megtagadja az előzetes jóváhagyást, a társaság igazgatósága, illetve vezető tisztségviselője jogosult a társaság legfőbb szervének összehívására annak érdekében, hogy a legfőbb szerv a felügyelőbizottság határozatát megváltoztassa.
- 17 Ezek e következők:
- a számviteli törvény szerinti beszámoló lényeges adatai,
  - az igazgatóság jelentésének lényeges adatai,
  - a felügyelőbizottság jelentésének lényeges adatai,
  - a napirenden szereplő ügyekkel kapcsolatos előterjesztések összefoglalója,
  - a határozati javaslatok.
- 18 A részvényesek szavazati jogukat a szavazásra meghatalmazott útján is gyakorolhatják.
- 19 Akkor, ha a veszteség miatt kötelezően összehívott közgyűlés befejezését követő három hónap múlva az rt. saját tőkéje még mindig kisebb, mint az alaptőke 2/3-a, akkor kötelező az alaptőke leszállítása.
- 20 Nem tekinthető igazán szerencsésnek az alternatíva megfogalmazása - vezető tisztségviselő, vagy a gazdasági társasággal munkaviszonyban álló személy – figyelemmel arra, hogy a vezető tisztségviselő is állhat a gazdasági társasággal munkaviszonyban.
- 21 Egyszemélyes társaság esetén a társasági szerződés (Gt. 60. § (1) bek.)
- 22 Arról, hogy az uralkodó társaságon belül mely személy vagy szerv válik jogosulttá, az elismert vállalatcsoport uralmi szerződése hivatott rendelkezni. Nagy valószínűséggel a vezető tisztségviselők gyakorolják ezt a jogot.
- 23 A saját részvénytársaság közgyűlési hatáskörbe tartozása mint főszabály alól nem csak az ebben

- a pontban bemutatott hatáskörátruházás jelent kivételt, hanem azok az esetek is, amikor maga a társasági törvény hatalmazza fel bizonyos körülmények között a vezető tisztségviselőt arra, hogy megszerezze a társaság által kibocsátott részvényt a társaságnak.
- 24 A közgyűlés megteheti azt, hogy az alaptőkéen felüli vagy on terhére történő alaptőke-emelésre nem jogosítja fel az igazgatóságot, így kiüresedik a közbenső mérleg elfogadására irányuló törvényi felhatalmazás.
- 25 Gt. 18. § (2) bek.
- 26 Gt. 221. § (2) bek.
- 27 Gt. 252. § (1) bek.
- 28 Gt. 259. § (2) bek.
- 29 A Gt. 252. § (2) bekezdése nem csupán az alapszabálynak az alaptőke felemelése miatt szükséges módosítására, hanem az alaptőke felemelésével kapcsolatos, a törvény vagy az alapszabály szerint egyébként a közgyűlés hatáskörébe tartozó döntések meghozatalára általában feljogosítja a vezető tisztségviselőket, miközben a közbenső mérleg elfogadását a 259. § (2) bekezdés külön is említi.
- 30 Gt. 56. § (2)
- 31 Gt. 224. §.
- 32 252. § (1) bek.
- 33 Gt. 194. § (3) bek.
- 34 Gt. 56. § (2) bek.
- 35 Gt. 60. § (1) bek.
- 36 Gt. 60. § (2) bek.
- 37 Gt. 252. § (2) bek.
- 38 Gt. 259. § (2) bek.
- 39 Gt. 56. § (2)
- 40 Gt. 252. § (1) bek.
- 41 Gt. 224. §
- 42 Gt. 18. § (3) bek.
- 43 Gt. 194. § (3) bek.
- 44 Gt. 221. § (2) bek.
- 45 Gt. 18. § (2) bek.
- 46 Gt. 194. § (3) bek.
- 47 Gt. 224. §
- 48 Gt. 194. § (3) bek.
- 49 Gt. 18. § (2) bek.
- 50 Gt. 18. § (3) bek.
- 51 Gyakran az árfolyam-ingadozás kiküszöbölése érdekében vásárol az rt. saját részvényt. Nagyobb mennyiségű részvény hirtelen piacra kerülése ugyanis letörné az árfolyamot. Ezt védheti ki az rt. azzal, hogy pótlólagos keresletet támaszt saját részvényei iránt, majd azokat a rendelkezésére álló egy év alatt kisebb tételekben értékesíti.
- 52 A jogalkotó elvárja, hogy a vezető tisztségviselő ne a saját érdekeit képviselve tevékenysége során. A társaság legfőbb szerve is vélhetően a társaság összérdekeit tartja szem előtt, ha azok nem esnének egybe a tagok érdekeivel – erre azonban nincs jogszabályban rögzített kötelezettsége.
- 53 A Gt. 35. § (4) bekezdése a felügyelő bizottságot akkor jogosítja fel a legfőbb szerv rendkívüli ülésének összehívására, ha az ügyvezetés tevékenysége – többek között – sérti a gazdasági társaság, *illetve* a tagok (részvényesek) érdekeit
- 54 Lásd Gt. 141. § (2) bek.
- 55 A zrt. közgyűlésének kizárólagos hatáskörébe tartozik:

- a) döntés – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – az alapszabály megállapításáról és módosításáról;
- b) döntés a részvénytársaság működési formájának megváltoztatásáról;
- c) a részvénytársaság átalakulásának és jogutód nélküli megszűnésének elhatározása;
- d) az igazgatóság tagjainak, illetve a vezérigazgatónak, továbbá a felügyelőbizottság tagjainak és a könyvvizsgálónak a megválasztása, visszahívása, díjazásának megállapítása;
- e) a számviteli törvény szerinti beszámoló jóváhagyása;
- f) döntés – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – osztalékkelőleg fizetéséről;
- g) döntés a nyomdai úton előállított részvény dematerializált részvénné, illetve a dematerializált részvény nyomdai úton előállított részvénné történő átalakításáról;
- h) az egyes részvénytársaságokhoz fűződő jogok megváltoztatása, illetve az egyes részvényfajták, osztályok átalakítása;
- i) döntés – ha e törvény másként nem rendelkezik – az átváltoztatható vagy jegyzési jogot biztosító kötvény kibocsátásáról;
- j) döntés – ha e törvény másként nem rendelkezik – az alaptőke felemeléséről;
- k) döntés – ha e törvény másként nem rendelkezik – az alaptőke leszállításáról;
- l) döntés a jegyzési elsőbbségi jog gyakorlásának kizárásáról;
- m) döntés minden olyan kérdésben, amit törvény vagy az alapszabály a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe utal.

Az nyrt. közgyűlésének kizárólagos hatáskörébe tartoznak mindazok a kérdések, amelyekben a zártkörű rt. közgyűlése is dönteni jogosult, és ez még kiegészül az alábbi tárgyakban történő döntési joggal:

- a) döntés a saját részvényre kapott nyilvános vételi ajánlat elfogadásáról;
- b) döntés a nyilvános vételi ajánlattételi eljárás megzavarására alkalmas lépések megtételéről;
- c) az alapszabály rendelkezésétől függően kötelező vagy nem kötelező döntés a vezető tisztségviselők, felügyelőbizottsági tagok, valamint vezető állású munkavállalók hosszú távú díjazásának és ösztönzési rendszerének irányelveiről, keretéről; valamint
- d) az audit bizottság tagjainak megválasztása.

56 Megjegyezzük, hogy az elismert vállalatcsoportra vonatkozó törvényi szabályok alapvetően nem az adott társaságon belül befolyásolják az erőviszonyokat, hanem az elismert vállalatcsoporthoz tartozó egyes társaságok ügyvezetésének jogkörét illetően eredményeznek erőátcsoportosítást.